



Soyqırımdan qurtuluşa

Xocalının indi inkişaf, quruculuq tarixi yazılır

Uca dağların ətəklərində, yaşılığa bürünmüş geniş çöllərdə yerləşən Xocalı şəhərindəyik. Dörd il əvvəl bu sözləri yazsaydıq, yəqin ki, inanan olmazdı. Amma bu gün yazdıqlarımız reallıqdır, həqiqətdir. Artıq illərin intizarına son qoyulub. Azərbaycan əsgəri cəsarəti, hünəri ilə Xocalını erməni işğalından azad edib. İllərdən bəri həsrətini çəkdiyimiz bu gözəl şəhəri işğalda olan günləri arxada qalıb, tarixə qovuşub.

Şəhəri işğaldan azad gördüyümüzə, illərin arzusuna qovuşduğumuza görə özümüzü çox xoşbəxt hiss edirik. Ürəyimiz, qəlbimiz sevinc hissləri ilə çırpınır. Bu anlarda kövrəkliklə, fərəhlə, sevinclə deyirik: "Bu günümüzə şükür, İlahi! Nə yaxşı ki, uzun illərdən sonra ayağımız Xocalı torpağına dəydi. Qarabağın bu gözəl şəhərini, bən-zərsiz diyarını gördük. Nəhayət, uzun çəkən ayrılıqdan sonra arzumuza çatdıq, istəyimizə qovuşduq. Bundan da böyük sevinc olarmı?"

Başımızı qaldırıb uca dağlara, göz işlədikcə uzanıb gedən meşələrə, çöllərə baxırıq. Bu gözəl mənzərələr ovqatımıza rəng qatır. Dayandığımız yerdən özümüzü şəhərə tutub bir az kövrək, bir az ürək səsle ucadan deyirik: "Salam, vətənimizin gözəl şəhəri, Xocalı! Uzun illər idi ki, həsrətini çəkə-çəkə günlərin birində sənə qovuşacağımızı arzulayırdıq. Səni düşmənlərdən azad etmək üçün döyüş, vuruşa hazırlayırdıq. Azadlığın uğrunda nəçə-neçə igid əsgər və zabitimiz şəhid oldu. Onlar canlarından keçdilər ki, səni erməni əsirliyindən azad etsinlər, illərdən bəri sinəndə məskən salmış yağlıları qovsunlar, sağalmayan yaralarına məlhəm qoysunlar. Artıq o günlər arxada qalıb. Gərgin keçən döyüşlərdən sonra düşməni sənin ərazindən qovduq, illərdən bəri sağalmayan yaralarına məlhəm qoyduq."

Xocalılılar güllələnən yerlərdə qan rəngli çiçəklər bitib

Dağların arxasından boylanan günəş isti şəfəqlərini Xocalının hər tərəfinə səpələyir. Bu gözəl şəhərin buludlara baş çəkən dağlarına tamaşa edirik. O dağlar ki, 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə erməni işğalçıları orada Xocalının silahsız dinc sakinlərinə tələ qurub, pusquya salmış və amansızcasına qanlarına qəltan etmişdilər. O yerləri ziyarət edənlər danışır ki, xocalılılar güllələnən həmin ərazilərdə qan rəngli çiçəklər bitib. Özü də bu çiçəklərin ləçəkləri həmişə nəmli olur. Sanki təbiət də al rəngli gülləri ilə şəhid xocalılılara yas saxlayır, onların xatirəsini əziz tutur, göz yaş axıdır.

Bir anlıq ətrafdakı gözəlliyin seyrinə dalırıq. Gördüyümüz gözəllik ahənribə kimi bizi özünə çəkir. Yeni salınmış parklar, məhəllələr, küçələr

Zümrüd Əliyeva:

- Uzun illər idi doğma ocaqlarımıza qayıtmaq ümidi ilə yaşayırdıq. Biz dövlət başçımız İlham Əliyevə inanırıq. Əmin idik ki, Prezidentimiz hansı yolla olursa olsun, Qarabağı erməni işğalçılarından azad edəcək...

32 ildən sonra Xocalıya qayıtmışıq, artıq öz doğma evimizdəyik. İndi arxayın yaşayırıq. Sanki dünyaya yenidən gəlmişik. Doğma şəhərimizi erməni işğalçılarından azad etdiyinə və bizi ata-baba yurduna qaytardığına görə dövlətimizin başçısına dərin minnətdarlığımızı bildiririk.



göz oxşayır, könül açır. Parkın aşağı tərəfində, bizdən bir az uzaqda uşaqlar oynayırlar. Onların şən-şaqraq səsləri şəhərin hər tərəfinə yayılır. Körpələrin qayğısızlıq dolu gülüş səslərini eşitdikcə ermənilərin Xocalı soyqırımını zamanı meşədə, dağlarda güllələdikləri uşaqların şəkilləri gözlərimiz önünə sərilir. Getsin o günlər bir daha gəlməsin.

Bu şəhərin sakini Zümrüd Əliyeva tariximizin səhifəsinə qanla yazılmış Xocalı soyqırımından möcüzə nəticəsində sağ-salamat çıxanlardan biridir. Ağrı-acılarını yaşadığı o qanlı-qadalı gecədən söz açan Zümrüd xanım dedi:

- Dünyanı sarsıdan o dəhşətli soyqırımını əbədi olaraq yaddaşıma yazılıb. Faciə baş verməzdən əvvəl ermənilər daim Xocalını atəşə tutur, sakinləri qorxu içində saxlayırdılar. Gecələr atışma səslərindən çimər almaq olmurdu. Getdikcə vəziyyətin gərginləşdiyini görəndə əli silah tutan kişilər Xocalının müdafiəsinə qalxmışdı. Həyat yoldaşım İldırım da doğma yurdunu qoruyanların sırasında idi. İldırım həmişə postdan qayıdanda silahını da özü ilə gətirirdi. O çörək yeyəndən sonra uzanıb bir az dincələrdi. Bu vaxta qədər mən onun silahını söküb silib-təmizləyərdim, sonra da yerinə yığardım. Onu da deyim ki, yoldaşım mənə silahı təmizləməyi də, ondan atəş açmağı da öyrətmişdi. Bundan başqa, İldırım əl qumbarasını atmağın da qaydasını mənə başa salmışdı. Rəhmətlik deyirdi ki, Zümrüd, bunları öyrənməyinin ziyanı yoxdu, dünyanın işlərini bilmək olmaz. Elə bir məqam gələr ki, silahdan atəş açmağın, qumbara atmağın sənə lazım olar.

Vəziyyət isə getdikcə pisləşir, ümidlər yavaş-yavaş üzülürdü. Günlərin birində Xocalını Ağdamla birləşdirən yolun bağlandığını eşidəndə narahat olduq. Ümid ancaq vertolyotlara qalmışdı. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilər bir neçə istiqamətdən şəhərə hücum çəkəndə sağ qalmaq ümidi ilə Qarqar çayının soyuq sularını keçib qarı dizə çıxan meşəyə qaçdıq.

Yeri gəlmişkən deyim ki, həmin gün ad günüm idi. Dadlı xörəklər də bişirmişdim. Amma ermənilərin hücumu hər şeyi alt-üst etdi. Heç bişirdiyim yeməyi yeyə də bilmədik. Atəş səsləri güclənən kimi yoldaşım qaça-qaça özünü evə çatdırıb bizi xəbərdar etdi ki, ay qız, tez olun hazırlaşın, şəhərdən çıxırıq. Ermənilər hər tərəfdən tanklarla şəhərə hücum edir, bizi mühasi-

rəyə alırlar. Uşaqlarım elə də böyük deyildi. Balaca oğlum Cahidin 6 yaş var idi. Mən hər ehtimala qarşı çantama bıçaq və iki ədəd əl qumbarası qoydum. Fikirləşdim ki, əgər ermənilər bizi əsir tutmaq istəsələr, onları da, özümüzü də partladaram. Ermənilər meşələrdə pusqu qurub şəhər sakinlərini amansızcasına öldürürdülər. Öldürmədiklərini də əsir aparırdılar. Biz ermənilərlə Naxçıvanik kəndində qarşılaşdıq. Düşmənləri görəndə kimi iri gövdəli ağacların arxasında gizləndik. Sonra öyilə-öyilə, sürünə-sürünə xeyli irəli getdik. Biz on beş nəfər idik. Qaraya qaya adlanan yerə yaxınlaşanda yenə də ermənilərin bizə tərəf gəldiyini gördük. Tez aşağı öydik ki, düşmən bizi görməsin. Əl qumbarasının birini ovcumun içində hazır saxlamışdım ki, düşmən yaxınlaşanda işə salım. Xoşbəxtlikdən ermənilər bizə çatmağa az qalmış: "Deyəsən türklər buralarda yoxdur" - deyib geri qayıtdılar.

Çətinliklə də olsa, meşə yolu ilə Ağdama çatdıq. Bir müddət Naftalan şəhərində, sonra isə Bakıda məskunlaşdıq. Atam Əzim Böyük Vətən müharibəsinin iştirakçısı olmuşdu. Dörd il alman faşistləri ilə vuruşmuş, sağ-salamat evə qayıtmışdı. Xatırlayıram ki, o, həmişə söhbətlərində müharibəni pisləyirdi. Deyirdi ki, müharibə böyük fəlakətdir. Çünki insanlar ölür, şəhərlər, kəndlər dağılır. Yer üzündə müharibə istəməyən 81 yaşlı atam Xocalı soyqırımının qurbanı oldu. Bakıdan Berlinədək döyüş yolu keçmiş və sağ-salamat qayıtmış bu insan öz doğma ocağında erməni işğalçıları tərəfindən öldürüldü. Yazıq kişi məzarsız qaldı. Nə qədər axtarsaq da, onun meyitinin qalıqlarını tapa bilmədik...

"Biz Prezidentimizə inanırıq"

Zümrüd xanım daha sonra dedi ki, uzun illər idi doğma ocaqlarımıza qayıtmaq ümidi ilə yaşayırdıq. Biz dövlət başçımız İlham Əliyevə inanırıq. Əmin idik ki, Prezidentimiz hansı yolla olursa olsun, Qarabağı erməni işğalçılarından azad edəcək. Xocalının düşmənlərdən təmizləndiyini eşidəndə çox sevindim. Həmin an göz yaşlarımı saxlaya bilmədim. Həyatımın bu sevinc dolu anını heç vaxt unutmayacağam. 32 ildən sonra Xocalıya qayıtmışıq, artıq öz doğma evimizdəyik. İndi arxayın yaşayırıq. Sanki dünyaya yenidən gəlmişik. Doğma şəhərimizi erməni işğalçılarından azad etdiyinə və bizi ata-baba yurduna qaytardığına gö-

rə dövlətimizin başçısına dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Həmsöhbətimiz Tahir Alıyev əslən Laçın rayonundadır. "Azərişiq"ın işçisidir. Hazırda Xocalının küçələrini, evlərinin işıqlandırılması ilə məşğuldur. Hələ kiçik yaşlarından ermənilər başqa laçınlılar kimi onun da ürəyinə sağalmaz yaralar vurub. Həmin ağrı-acılarla dolu günləri xatırlayan Tahir Alıyev dedi:

- 1992-ci il mayın 8-də Şuşanı ələ keçirən ermənilər bir müddətdən sonra Laçın rayonuna hücum etdilər. Onda yaşım az idi, səkkizinci sinifdə oxuyurdum. Qəsbkarların hücumu nəticəsində doğma ocaqlarımızdan didərgin düşdük. Ermənilər Laçını ələ keçirən kimi evləri yandırdılar. Həmin günlərdən yaddaşımda çox dəhşətli səhnələr qalıb.

Bir müddət Ağcabədi rayonunda, sonra isə Bakı şəhərində yaşadıq. Şükürlər olsun ki, gündən-günə gücünü, qüdrətini artıran Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Qarabağı erməni işğalçılarından azad etdi. Qoyunda dünyaya göz açdığım Laçından da düşmənlər qovuldu. Bu xəbər hamımızı sevindirdi. Hələ orta məktəbdə oxuyanda müəllimlərimiz Xocalı faciəsi haqqında bizə ürkəngirisi ilə danışdılar. Müəllimlərimizin dedikləri bizdə erməni qəsbkarlarına qarşı nifrət hissi oyadırdı.

Həmişə ürəyimdən keçirdi ki, gedib Xocalı şəhərini gördüm. İndi arzuma çatmışam, artıq neçə vaxtdır ki, bu gözəl məkəndəyəm. Elektrik işçisi kimi Xocalının kəndlərinə, küçə və prospektlərinə işıq çəkirik. Ermənilərin 32 il əvvəl çırağını söndürdükləri evlərin işıqlarını yandırırıq. Xocalını qaranlıqdan, zülmətdən aydınlığa çıxarıyıq. Qarabağımızın bu gözəl şəhəri getdikcə gözəlləşir, işığa, nura boyanır. Xocalını gördüyümə, bu gözəl diyarda işlədiyimə görə özümü çox xoşbəxt hiss edirəm. Uzun illərin ayrılığından sonra doğma ocaqlarına qayıtmış sakinlərlə hər gün görüşüb söhbətləşirik. Ata-baba yurdlarına döndüklərinə görə onların hamısı sevinclidir, xoşbəxtdirlər. Sanki doğma sakinlərini yenidən qoyunlarına aldıqlarına görə torpaq da, dağlara sevinir.

Ata-baba yurdlarına qayıtmış Xocalı sakinlərindən minnətdarlıq dolu xeyli xoş sözlər eşitdik. Artıq 1992-ci ilin fevral ayında üstünə qan çilənmiş torpağın da üzü güldür. Görünür, dağlar kimi torpaq da Xocalı sakinlərinin qayıtdığını hiss edib, onların doğma nəfəsini duyub.

Bu gün həm Xocalı, həm də xocalılılar ömürlərinin ən gözəl günlərini yaşayırlar. Bundan sonra heç vaxt Qarabağda, Xocalıda güllə səsləri eşidilməyəcək. Doğma ocaqlarına yenidən qayıtmış sakinlər dövlətin diqqət və qayğısı altında daim firavan ömür sürəcəklər.

Vahid MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"

Bakı-Xocalı-Bakı

